

Uit De Morgen – 10 februari 2007

Interview met criminologe Cathy Brolet (VUB) over jongeren en geweld.

'Zinloos geweld is een makkelijk etiket om uiting te geven aan onze verontwaardiging, maar eigenlijk kan alleen de dader beoordelen of het zinloos was of niet. Voor Hans Van Themsche waren zijn daden allesbehalve zinloos'

Vandaag wordt in Oostende Bart Bonroy begraven, het slachtoffer van de steekpartij van afgelopen weekend. Een opvallende stem in het debat dat deze week gevoerd werd, was die van Cathy Brolet, criminologe aan de Vrije universiteit Brussel. Brolet bestudeert het fenomeen jeugdcriminaliteit en speelt advocate van de duivel: 'Witte marsen en optochten zijn niet verstandig: ze zetten politici onder druk en resulteren in wetten waar niet over nagedacht is.'

Door Kim Herbots

VUB-criminologe Cathy Brolet heeft zich geërgerd de afgelopen week, en dan vooral aan de term 'zinloos geweld', die door iedereen - gaande van premier Verhofstadt tot de klasgenoten van de neergestoken Bart Bonroy - in de mond werd genomen. Volgens Brolet is het incident in Oostende geen zinloos geweld, net zomin als de moord op Joe Van Holsbeeck of de schietpartij van Hans Van Themsche zinloos was.

"Zinloos geweld is geweld zonder motief en tegenover een totaal willekeurig en onbekend slachtoffer. Dat gebeurt heel zelden. Als jongeren geweld plegen gaat het meestal om geweld tegenover leeftijdsgenoten. Jongeren die elkaar kennen, zelfs al is het maar oppervlakkig. De publieke opinie, de media en de politiek bestempelen die voorvallen als 'zinloos geweld' omdat zij niet begrijpen waarom dit gebeurt is. Meestal trekken ze hun conclusies dan nog op basis van weinig feiten. Neem nu dat voorval met die buschauffeur in Antwerpen (waarbij enkele allochtone jongeren een buschauffeur doodgeslagen zouden hebben, maar waarbij al snel bleek dat de man aan een beroerte overleden was en dat hij zichzelf agressief had opgesteld, KH).

U bent formeel: er is niet meer geweld, al dan niet zinloos, onder jongeren.

"Voor mijn doctoraat heb ik de veroordelingen voor de Brusselse jeugdrechtbank tussen 1995 en 2000 bekeken en dat aantal daalt sinds 1996 jaar na jaar. Terwijl er in 1996 nog 130 veroordelingen waren, waren dat er in 1999 nog 91. In 2000 hebben we slechts 56 gevallen gevonden, maar dat resultaat hebben we niet mee opgenomen in het uiteindelijke rapport, omdat we vreesden dat een aantal dossiers nog niet afgerond zou zijn, ook al is ons onderzoek in 2003 gebeurd."

Is het niet mogelijk dat er sinds 2000 een kentering is gekomen?

"Persoonlijk denk ik van niet. Kijk, ik ben mijn onderzoek ook gestart vanuit de idee dat jongeren gewelddadiger werden. Dat is nu eenmaal de boodschap die je sinds het begin van de jaren negentig krijgt, zeker sinds de zaak-Jamie Bulger, maar het is niet zo. Toen ik mijn onderzoeksresultaten aan het analyseren was en vaststelde dat er geen stijging was, kwamen er vanuit de politieke wereld onheilsberichten die resulteerden in aanpassingen van wetten. Mijn onderzoek gaat alleen over Brussel, maar ik zie geen reden waarom jeugdcriminaliteit in Brussel zou dalen en in de rest van het land zou toenemen."

Willy Van Damme van het Oranjehuis in Kortrijk, een begeleidingstehuis voor probleemjongeren, zei in deze krant dat het geweld misschien niet toeneemt, maar wel extremer wordt.

"In die periode van vijf jaar die ik bestudeerd heb zijn er twee doodslagen en een moord gebeurd. Er zit geen evolutie in die cijfers. We hebben een analyse van de verzwarende omstandigheden gemaakt: er waren procentueel niet meer 'ernstige' slagen en verwondingen in 1995 als in 2000, maar ook niet minder. De mate van geweld blijft stabiel."

Jongeren hebben misschien wel vaker wapens bij zich? Dat beweerde althans Luc Lamine, die stelt dat het nu bon ton is om als tiener een wapen op zak te hebben.

"Als ik wetenschappelijk onderzoek zie dat aantoont dat jongeren meer verboden wapens bij zich hebben, wil ik dat aannemen, maar tot dan heb ik mijn twijfels. Ik heb veroordeelde jongeren gesproken en allemaal zeggen ze hetzelfde: ze hebben een wapen op zak 'voor het geval dat'. Als er iets gebeurt, willen ze zich kunnen verdedigen, maar ze zijn niet van plan om zelf aan te vallen.

"Ze liepen ook niet te koop met hun wapens. Misschien heeft meneer Lamine andere cijfers dan ik, maar vergeet niet dat politiecijfers meer zeggen over het werk van de politie dan over iets anders. Als je meer jongeren fouilleert, vind je meer wapens. Maar wil dat zeggen dat er daarvoor minder wapens waren?"

De strengere wapencontrole waarvoor deze week gepleit werd, hoeft voor u niet?

"In de dossiers die ik bestudeerd heb, werden heel wat gebruiksvoorwerpen als wapen aangewend: een sleutelbos, een schaar, een hamer. Die dingen worden natuurlijk pas wapens als je ze zo gebruikt. Anderzijds is het wel zo dat wanneer een voorval escaleert en er zijn wapens in het spel, de gevolgen veel ernstiger zijn. Dus ik ben niet tegen meer controles. Maar we mogen niet vergeten dat pubers vaak anti-autoritair zijn. Elke ochtend je vingerafdruk laten controleren of voortdurende politiecontroles aan de schoolpoorten zullen geen positief effect hebben. We mogen niet in paniek raken. We zijn Amerika niet en we zullen dat ook nooit worden."

Het geweld neemt niet toe en wordt niet extremer, maar toch denken we dat allemaal. Wat is er dan aan de hand?

"Er zijn theorieën die stellen dat we minder verdraagzaam worden tegenover geweld. Vroeger ging het ene dorp tegen het andere vechten als het kermis was. Nu is zo iets ondenkbaar: onze tolerantiedrempel daalt. Vaak wordt die these gelinkt aan de civilisatietheorie van Elias: hoe meer beschaving er geëist wordt van de mens, hoe meer het geweld naar de achtergrond wordt gedrukt. Maar het blijft natuurlijk aanwezig en als het dan geuit wordt, volgen er geschokte reacties.

Feiten die vroeger nauwelijks aandacht kregen, belanden nu op de rechtbank.

"Inderdaad. Toen ik de pv's aan het lezen was, dacht ik soms: 'Maar dat is mij vroeger ook overkomen'. Jongens die onder een duikplank zwemmen om een meisje vast te grabbelen van zodra ze in het water ligt, bijvoorbeeld. Vroeger stapte je voor zo iets niet naar de politie. Nu wel en dan wordt zo'n feit plots 'aanranding'. Begrijp me niet verkeerd: slachtoffers hebben het volste recht om klacht in te dienen als ze zo'n grap als traumatisch ervaren, maar je kunt je afvragen of jongeren voor zo iets echt veroordeeld moeten worden. Iedereen heeft op school wel eens gevochten, ik ook, maar moet dat daarom, zoals vandaag vaak gebeurt, voor de jeugdrechtbank komen? De meerderheid van de dossiers bestaat uit zulke kleine zaken. We zijn bang geworden."

Hoe komt dat?

"Ik wil de media niet de schuld geven van alles, maar dat de atypische en zeldzame zaken steeds meer gemediatiseerd worden, zorgt er wel voor dat de angst en onveiligheid toeneemt. Daardoor reageren we nu anders op geweld dan vroeger."

Waarom worden die zaken nu breder uitgesmeerd in de pers?

"De prioriteiten liggen anders dan tien jaar geleden. Sinds het midden van de jaren negentig en de opkomst van het Vlaams Belang is veiligheid het thema bij uitstek geworden. Als de politieke wereld het onveiligheidsgevoel wil aanpakken, kiest ze voor een erg zichtbare vorm van criminaliteit. Jeugdmisdadigheid is veel duidelijker dan witteboordencriminaliteit of huiselijk geweld, dus dat is een prioriteit geworden. En wie meer zoekt, vindt meer. Jeugdcriminaliteit lijkt nu hét grote probleem, maar er zijn nog altijd veel meer volwassenen die misdaden plegen en veel meer jongeren die slachtoffer zijn van volwassenen dan van leeftijdsgenoten. Het is niet omdat een probleem uitgebreider aan bod komt, dat het ook erger is geworden."

De media volgt de politiek?

"Ja. Bovendien leveren die extreme gevallen heel mooie emotie televisie op. Ik vind het ook heel erg wat er gebeurt is, maar ik vind het niet verstandig om nu meteen witten marsen en optochten te organiseren. Die acties zetten politici onder druk - 'want ze doen niks' - en dan krijg je noodwetten waar niet over nagedacht is of over gediscussieerd is, zoals de oprichting van Everberg in 2002, terwijl daar helemaal geen nood aan is."

De berichten dat er te weinig plaats is in jeugdgevangenissen en gesloten instellingen volgen elkaar op.

"De eerste maanden dat Everberg bestond, stond het leeg. Nu zit het vol, ja, maar dat is een bekend fenomeen in de criminologie: hoe meer plaatsen er zijn, hoe voller de instellingen geraken. De vraag is: komen de juiste mensen daar terecht? Drugsverslaafden of tieners met psychische problemen horen daar niet thuis, maar ze zitten er wel."

U zou liever niet zien dat er nog een nieuwe jeugdgevangenis bijkomt.

"(fel) Bent u ooit in de gesloten instellingen van Mol of Kasteelbrakel geweest? Dat zijn ook gevangenissen, hé. Er is prikkeldraad en er wordt met plastic messen en vorken gegeten. Alleen, die jongeren worden binnen de muren constructief beziggehouden. Daar zou geld ingestoken moeten worden, niet in gevangenissen waar pubers gewoon opgesloten worden. Iedereen weet dat dat soort gevangenissen enkel voor meer recidivisten zorgt."

We mogen niet in paniek raken. We zijn Amerika niet en we zullen het ook nooit worden